

Bilag 1

Redegørelse for kommunevandløbet

Vorgod Å

Vandløbsområde: Vorgod Å, Skjern Å

Indholdsfortegnelse

1	Indledning.....	3
2	Lov og grundlag.....	3
2.1	De miljømæssige krav til vandløbet.....	4
2.2	Kommuneplan i relation til natur, jordbrug og landskab.....	6
2.3	Landskab og jordbrug.....	6
2.4	Lavbundsarealer.....	6
2.5	Kulturhistorie.....	7
2.6	Naturbeskyttelse, fredninger og Natura 2000-områder.....	7
2.7	International naturbeskyttelse (Natura 2000).....	7
	Pattedyr.....	10
	Hvirvelløse dyr.....	10
	Fisk.....	10
	Padder.....	10
	Krybdyr.....	10
	Planter.....	10
2.8	Naturbeskyttelsesloven.....	12
2.9	Basisanalyse for vandområdeplan 2021 - 2027.....	12
2.10	Grundvand.....	12
2.11	Spildevandsplan.....	12
2.12	Miljøbeskyttelsesloven.....	13
2.13	Planer for fiskepleje.....	13
2.14	Forhold til okkerloven.....	13
3	Beskrivelse af vandløbet.....	14
4	Vandløbets nuværende tilstand.....	15
4.1	Smådyr.....	15
4.2	Fisk.....	16
4.3	Vandplanter.....	19
4.4	Alger.....	19
4.5	Kemisk tilstand.....	19
5	Datagrundlag.....	19
5.1	Opmåling.....	19
5.2	Karakteristiske afstrømninger.....	20
5.3	Vandløbets dimensioner.....	20
5.4	Restaureringer.....	20
6	Sejladsbestemmelser.....	21
7	Vedligeholdelse.....	22

8	Grødeskæringsperiode	24
9	Kontrol og oprensning	24

1 Indledning

Ved udarbejdelse af nye regulativer for offentlige vandløb skal der redegøres for det lovgrundlag og de planer (f.eks. kommuneplan og vandområdeplan), som danner grundlag for regulativet. Der skal ligeledes redegøres for, hvilke konsekvenser det nye regulativ har for de afvandingsmæssige og miljømæssige forhold i vandløbet.

Regler for udarbejdelse af regulativer er beskrevet i vandløbsloven. Her er det fastsat, at vandløb skal vedligeholdes, så afvandingssevnen ikke forringes. Dog skal vedligeholdelsen af vandløbene (f.eks. grødeskæring) sikre, at de miljømæssige krav til vandløbskvaliteten også tilgodeses. Vandløbets miljømæssige krav er fastsat i de nationale vandområdeplaner. Som konsekvens af loven skal reglerne om vandløbets fremtidige anvendelse således fastsættes ud fra en konkret afvejning af alle de interesser, der er knyttet til vandløbet både miljømæssigt og afvandingsmæssigt.

De planer og love, som har betydning for kommunens forvaltning af vandløbene, er uddybet i denne redegørelse, og konsekvenserne er beskrevet. På www.miljoegis.mim.dk og i Ringkøbing-Skjern Kommunes kommuneplan er det muligt at få et uddybende overblik over, hvilke forhold, der er gældende for vandløbet.

2 Lov og grundlag

Dette fremgår af vandløbslovens § 1, formålsparagraffen, hvor det er anført, at det skal tilstræbes at sikre, at vandløb kan benyttes til afledning af vand, navnlig overfladevand, spildevand og drænvand, men at fastsættelse af og gennemførelse af foranstaltninger efter loven skal ske under hensyntagen til de miljømæssige krav til vandløbskvaliteten, som fastsættes i anden lovgivning.

Disse bestemmelser har den konsekvens, at reglerne om vandløbets anvendelse og vedligeholdelse ikke skal fastsættes ud fra individuelle interesser, men skal fastsættes ud fra en afvejning af alle de interesser, der er knyttet til vandløbet. Dette være sig afvanding, naturbeskyttelse, fiskeri, sejlads, jagt, m. v. og gerne i samspil, således at alle interesser i størst muligt omfang tilgodeses.

Grundlaget for denne afvejning er bl.a. bestemmelserne i:

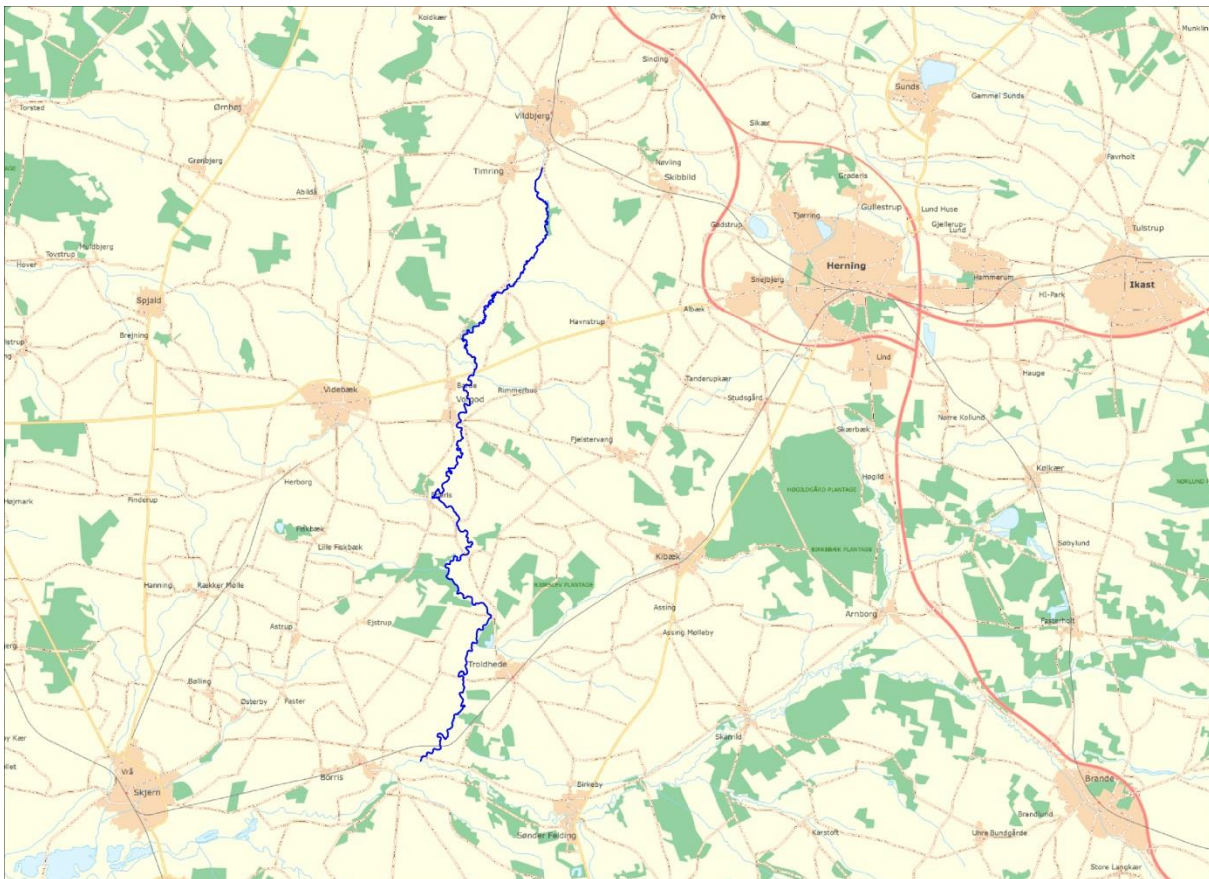
- Vandområdeplan 2015 – 2021
- Forslag til vandområdeplan 2021 – 2027.
- Artikel 3 i Fuglebeskyttelsesdirektivet
- Artikel 6, 12, 13 og 16 i Habitatdirektivet

Regulativet er udarbejdet i henhold til:

- Lov nr. 302 af 9. juni 1982 om vandløb, jf. lovbekendtgørelse nr. 1217 af 25. november 2019.
- Bekendtgørelse nr. 919 af 27. juni 2016 om regulativer for offentlige vandløb
- Cirkulære nr. 21 af 26. februar 1985 om vandløbsloven
- De faktiske forhold.

2.1 De miljømæssige krav til vandløbet

Vorgod Å er omfattet af statens forslag til vandområdeplan 2021-2027 for vandområdedistrikt Jylland og Fyn med hovedvandopland 1.8 Ringkøbing Fjord.

Figur 1: Beliggenhed af Vorgod Å (blå streg) på den offentlige strækning.

Vandområdeplanen indeholder miljømål for kystområder, søer og vandløb og har derfor også indflydelse på vandløbsregulativerne. I vandområdeplan 2021-2027 fremgår det, at Vorgod Å har miljømålet god økologisk og kemisk tilstand. Vandområdeplanen indeholder også

udpegninger af indsatser, som skal forbedre miljøtilstanden i vandløbene. Det er f.eks. fjernelse af faunaspærringer og restaureringer af vandløbene ved f.eks. gensnoning.

Om miljømålet er opfyldt for vandløbene i vandområdeplan 2021-2027 er fastsat ud fra artssammensætningen af de smådyr, der lever i vandløbet samt krav til vandløbsplanter, alger og fisk. Hvis bare en af de fire biologiske kvalitetselementer ikke opfylder kravene til miljømålet, så siger man, at vandløbets miljømål ikke er opfyldt.

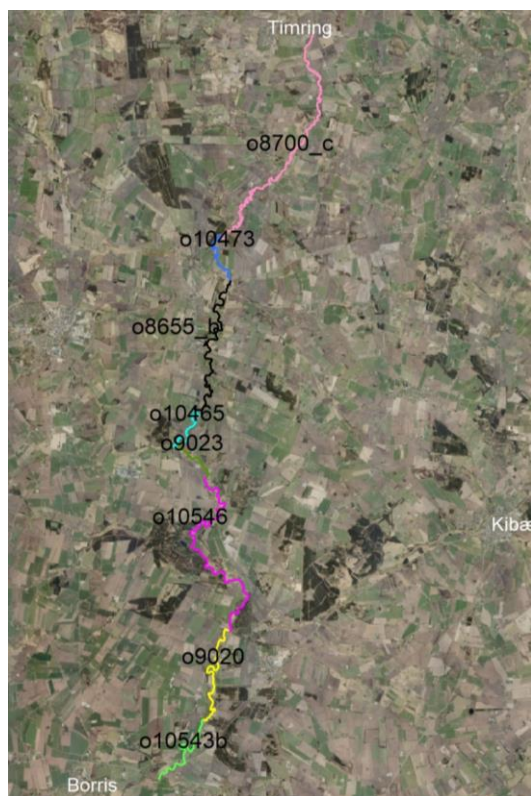
Artsammensætningen af smådyr i vandløbet bedømmes ved hjælp af Dansk Vandløbs Fauna Indeks (DVFI). Tilstanden angives i faunaklasser på en skala fra 1 til 7, hvor 7 er den bedste og 1 den dårligste tilstand. For langt de fleste vandløb er kravet om god økologisk tilstand sat til faunaklasse 5. Man må dog ikke forringe vandløbets tilstand: Så hvis faunaklassen f.eks. er 6, bibeholdes dette som miljømål.

Miljømålet i forhold til vandplanter bedømmes ud fra Dansk Vandløbs Plante Indeks (DVPI). Her beregnes et indeks på baggrund af en liste over de registrerede vandplanter samt deres dækningsgrader. Indeks for de alger, der lever fastsiddende på sten og plantestængler beregnes ud fra artssammensætningen.

I forhold til fisk er der udviklet to indeks. Indeksene beregnes på grundlag af registrering af bl.a. forekomsten af en fiskeart, hvor mange fisk der er, andelen af intolerante fiskearter samt fiskearter med forskellig levevis mht. gydning og føde.

Tilsvarende er der en tilstandsvurdering af den kemiske tilstand. Den kemiske tilstand vurderes for stoffer optaget på EU's liste over prioriterede stoffer.

I planen er Vorgod Å inddelt i 8 vandløbsforekomster, jf. Figur 1, som alle er miljømålsat til god økologisk og kemiske tilstand. God Økologisk Tilstand svarer til en mindre afvigelse fra den upåvirkede tilstand.

Figur 1: Oversigt over de enkelte vandløbsforekomster i Vorgod Å.

Vandløbsforekomsternes typologi varierer fra hhv. type 2 (mellemstore vandløb) på de øvre strækninger til type 3 på de nederste strækninger (store vandløb).

Vandområdeplan 2021 – 2027 indeholder ikke indsat i Vorgod Å.

2.2 Kommuneplan i relation til natur, jordbrug og landskab.

Kommuneplanen fastlægger de overordnede rammer, mål og retningslinjer for kommunens fysiske udvikling i by og i det åbne land. Kommuneplanen omfatter beskrivelse af værdifulde landbrugsområder og landskaber samt udpegede lavbundsområder.

2.3 Landskab og jordbrug

Store del af den østlige del af Ringkøbing-Skjern Kommune er udpeget som særligt værdifulde landbrugsområder, hvilket dog ikke omfatter Vorgod Ådalen.

2.4 Lavbundsarealer

Den nederste strækning af Vorgod Å fra Hovedvej 15 til udløbet i Skjern Å er udpeget som lavbundsområde. Det betyder, at man vil bevare muligheden for, at arealerne kan udvikle sig til værdifuld natur eller genoprettes til vådområder.

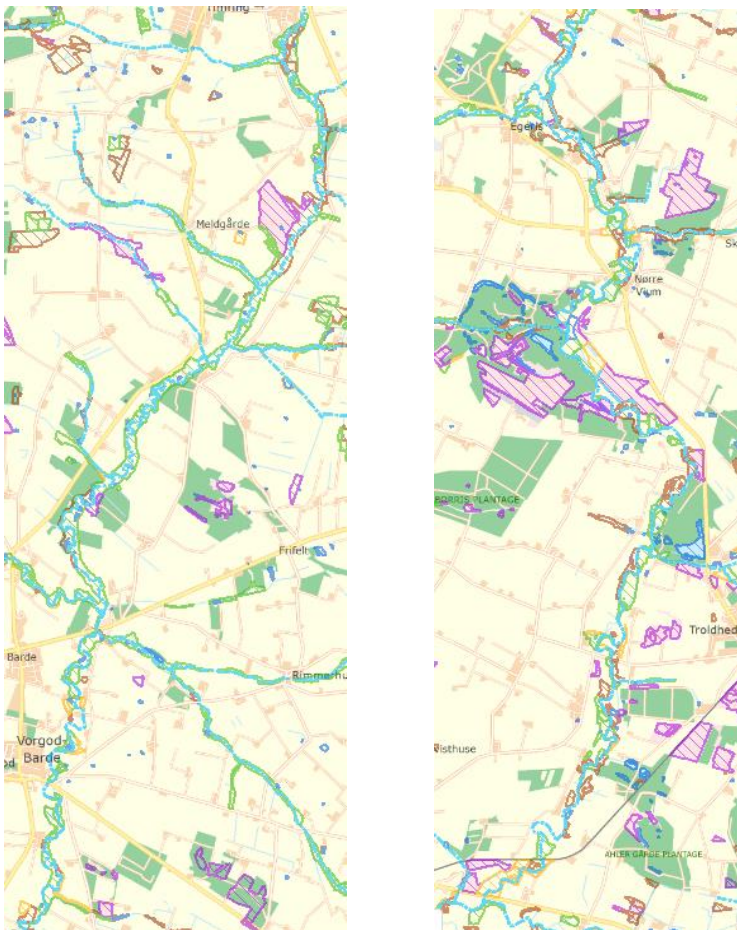
Der kan ikke gives tilladelse til byggeri og anlæg i lavbundsområderne, som forhindrer, at det naturlige vandstands niveau kan genskabes i lavbundsarealerne, der er udpeget som potentielt egnede til genopretning af vådområder.

2.5 Kulturhistorie

Umiddelbart nord for Egeris og vest for Vorgod Å er der udpeget et område som værdifuldt kulturmiljø. I området findes gamle hjulspor, der formentlig stammer helt tilbage fra 1200-tallet. Endvidere har brunkulslejrene ved Nr. Vium og Troldhede kulturhistoriske bevaringsværdier.

2.6 Naturbeskyttelse, fredninger og Natura 2000-områder

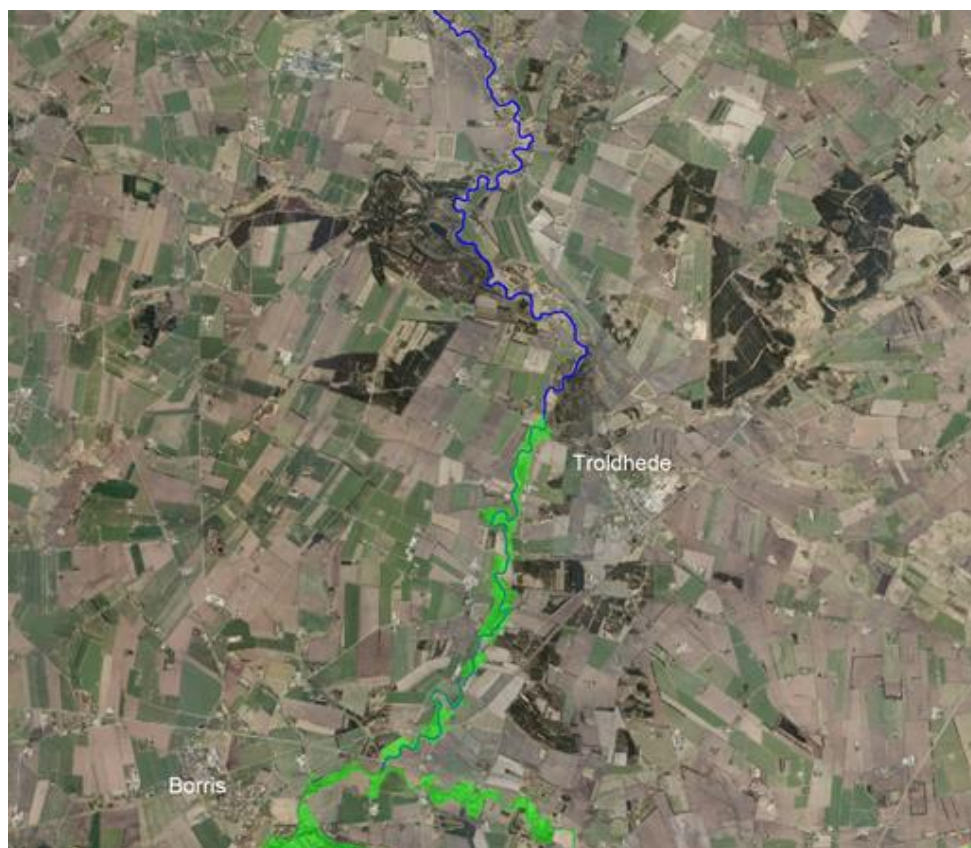
Langs Vorgod Å findes store områder, der er udpeget som beskyttede natur i overensstemmelse med naturbeskyttelsesloven. De udpegede områder fremgår af figur 2.

Figur 2: Oversigt over beskyttet vandløb og natur langs Vorgod Å. Kilde: Danmarks Miljøportal, www.arealinformation.miljoportal.dk

2.7 International naturbeskyttelse (Natura 2000)

Den nedre del af Vorgod Å er udpeget som del af Natura 2000-område nr. 68 (habitatområde H61), Skjern Å, jf. Figur 3. Natura 2000 området omfatter vandløbsforekomsterne o10543_b, o9020 og de sydligste 240 m af o10546.

Figur 3: Udbredelse af Natura 2000 område i og langs Vorgod Å.

Natura 2000-områderne består af habitatområde nr. 61 Skjern Å og nr. 60 Borris Hede samt fuglebeskyttelsesområde nr. 37 Borris Hede. Den nederste del af Vorgod Å er beliggende i Natura 2000-område. De nederste ca. 8,5 kilometer af Vorgod Å ligger i habitatområde H61, mens der er omkring 1,2 kilometer til henholdsvis habitatområde H60 og fuglebeskyttelsesområde F37. Udpegning af Natur 2000-områder betyder, at Danmark er forpligtet til at sikre og genoprette gunstig bevaringsstatus for de arter og naturtyper områderne er udpeget for.

Udpegningsgrundlaget

Udpegningsgrundlaget i habitat- og fuglebeskyttelsesområderne, der potentielt kan påvirkes af det godkendte regulativ udgøres af nedenstående arter og naturtyper:

Tabel 1: Udpegningsgrundlag for Natura 2000-området Skjern Å.

H61 Skjern Å

Kode	Udpegningsgrundlag	Forventes udtaget
1037	Grøn kølleguldsmed	
1095	Havlampret	
1096	Bæklampret	
1099	Flodlampret	
1106	Laks	
1318	Damflagermus	
1355	Odder	
1831	Vandranke	
3130	Søbred med småurter	
3140	Kransnålalge-sø	
3150	Næringsrig sø	
3160	Brunvandet sø	
3260	Vandløb	
4010	Våd hede	
4030	Tør hede	
6230	Surt overdrev*	
6410	Tidvis våd eng	
6430	Urtebræmme	
7140	Hængesæk	
7220	Kildevæld*	
7230	Rigkær	
9110	Bøg på mor	
91D0	Skovbevokset tørvemose*	
91E0	Elle- og askeskov*	

H60 Borris Hede

Kode	Udpegningsgrundlag	Forventes udtaget
1037	Grøn kølleguldsmed	
1096	Bæklampret	
1106	Laks	
1355	Odder	
2310	Visse-indlandsklit	
2320	Revling-indlandsklit	
2330	Græs-indlandsklit	
3110	Lobeliesø	
3130	Søbred med småurter	
3140	Kransnålalge-sø	
3150	Næringsrig sø	
3160	Brunvandet sø	
3260	Vandløb	
3270	Å-mudderbanke	X
4010	Våd hede	
4030	Tør hede	
5130	Enekrat	

6230	Surt overdrev*	
6410	Tidvis våd eng	
7140	Hængesæk	
7150	Tørvelavning	
7230	Rigkær	
9190	Stilkege-krat	
91D0	Skovbevokset tørvemose*	
91E0	Elle- og askeskov*	

F37**Borris Hede**

Arter	Yngle-/Trækfugl	Artikel 4	kriterie	Forventes udtaget
Havørn	Y	Bilag 1	F1	
Hedehøg	Y	Bilag 1	F1	
Hedelærke	Y	Bilag 1	F1	
Hjejle	Y	Bilag 1	F1	
Mosehornugle	Y	Bilag 1		X
Natravn	Y	Bilag 1	F1	
Rødrygget tornskade	Y	Bilag 1	F1	
Rørdrum	Y	Bilag 1		X
Rørhøg	Y	Bilag 1		X
Tinksmed	Y	Bilag 1	F1	
Trane	Y	Bilag 1	F1	
Blå kærhøg	T	Bilag 1	F2	

Bilag IV-arter – beskyttede arter efter EU's naturbeskyttelsesdirektiver.

Pattedyr

[Alle arter af flagermus](#)
[Hasselmus](#)
[Birkemus](#)
[Bæver](#)
[Odder](#)
[Ulv](#)
[Marsvin](#)
[Alle arter af hvaler](#)

Hvirvelløse dyr

[Bred vandkalv](#)
[Lys skivevandkalv](#)
[Eremit](#)
[Sortpletet blåfugl](#)
[Grøn mosaikguldsmed](#)
[Stor kærguldsmed](#)
[Grøn kølleguldsmed](#)
[Stor ildfugl](#)
[Natlyssværmer](#)

Planter

[Enkelt månerude](#)
[Vandranke](#)
[Liden Najade](#)
[Fruesko](#)
[Mygblomst](#)
[Gul Stenbræk](#)
[Krybende sumpskærm](#)

[Mnemosyne](#)
[Herorandøje](#)
[Tykskallet Malermusling](#)

Fisk

[Snæbel](#)

Padder

[Stor vandsalamander](#)
[Klokkefrø](#)
[Løgfrø](#)
[Løvfrø](#)
[Spidssnudet frø](#)
[Springfrø](#)
[Strandtudse](#)
[Grønbroget tudse](#)

Krybdyr

[Markfirben](#)

Natura 2000 (Habitatdirektivet)

Bekendtgørelse nr. 2091 af 12. november 2021 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter. I henhold til bekendtgørelsen skal der, før der træffes afgørelse, foretages en vurdering af, om regulativet i sig selv, eller i forbindelse med andre planer og projekter, kan påvirke et Natura 2000-område væsentligt.

Ringkøbing-Skjern og Herning kommuner foretager derfor en vurdering af, om regulativet for Vorgod Å kan medføre væsentlig påvirkning af de nærmeste Natura 2000-områder. Hvis det er tilfældet, skal der foretages en nærmere konsekvensvurdering af regulativets virkning på området.

En eventuel konsekvensvurdering skal inddrage Natura 2000-planernes og vandområdeplanens målsætning og retningslinjer, idet indsatsplanen ikke må være til hindre for gennemførelse af planerne.

Kommunerne er således forpligtet til at foretage vurderinger i forhold til påvirkning af internationalt naturbeskyttelsesområder som led i behandling af tilladelser, dispensationer og godkendelser mv.

Der må generelt antages, at de arter, der er tilknyttet Vorgod Å, og udgør del af udpegningsgrundlaget, kan blive negativt påvirket af en eventuel introduktion af grødeskæring i vandløbet.

Det må videre antages, at odderens livsbetingelser vil blive påvirket af en grødeskæring i Vorgod Å. Grødeskæring vil skabe en forstyrrelse i forhold til odderens fouragering i og langs Vorgod Å. Forstyrrelsen vil dog være kortvarig. Det må endvidere antages at et fald i tætheden af ørred og laks, som udgør en del af fødegrundlaget for odder, på tilsvarende vis vil påvirke artens fourageringsmuligheder i Vorgod Å. Det er naturligvis klart, at omfanget og hyppigheden af grødeskæring er afgørende. Det er Ringkøbing-Skjern Kommunes opfattelse, at en genintroduktion af strømrendeskæring i 1/2 af vandløbets bredde må anses for at være omfattende. En grødeskæring i denne bredde vil kun efterlade mindre grødepartier, der vil kunne fungere som skjulested for de fiskearter, der er tilknyttet vandløbet. Det vil uden tvivl påvirke antallet af fisk i Vorgod Å negativt, hvorved odderens fourageringsmuligheder og dermed livsbetingelser forringes.

Ringkøbing-Skjern Kommune vurderer videre, at det ligeledes vil være gældende for de strækninger af Vorgod Å, som er beliggende opstrøms for Natura 2000 området. Det tillægges således ikke betydning, om arterne i udpegningsgrundlaget er tilstede inden eller uden for Natura 2000 området.

Naturtypen vandløb vil ligeledes påvirkes negativt ved en genindførelse af grødeskæring.

Ringkøbing-Skjern Kommune har undersøgt grødeskæringsbetydning for fiskebestanden i Vorgod Å og foretaget en væsentlighedsvurdering i relation til habitatdirektivet. Notat om grødeskæringsbetydning for fiskebestanden i Vorgod Å og væsentlighedsvurderingen er bilag til regulativet.

2.8 Naturbeskyttelsesloven

Vorgod Å er på den aktuelle strækning registreret som omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 som beskyttet natur.

En ændring i vandløbsvedligeholdelsen kan forårsage en tilstandsændring efter lovens § 3. Efter naturbeskyttelseslovens § 65, stk. 2 kan kommunen i særlige tilfælde meddeles dispensation fra forbuddet i § 3.

Det følger af bemærkningerne til naturbeskyttelsesloven, at der skal foreligge særlige omstændigheder, før der kan meddeles dispensation til foranstaltninger, som ændrer tilstanden i de beskyttede naturtyper. En væsentlig jordbrugs- eller anden almindelig økonomisk interesse er således ikke i sig selv tilstrækkelig til at begrunde en dispensation.

Det følger af naturbeskyttelseslovens § 3, stk. 1, at forbuddet mod tilstandsændringer af vandløb ikke omfatter sædvanlige vedligeholdelsesarbejder. Sædvanlige vedligeholdelsesarbejder i vandløb er ikke en tilstandsændring, idet sædvanlig vedligeholdelse netop tilsigter at opretholde den hidtidige tilstand. Vedligeholdelsesarbejder i henhold til gældende vandløbsregulativer for offentlige vandløb kan derfor ske uden dispensation fra kommunalbestyrelsen.

2.9 Basisanalyse for vandområdeplan 2021 – 2027

I Miljøstyrelsens basisanalyse for vandområdeplan 2021 – 2027 forventes den samlede økologiske tilstand at være opfyldt for hovedparten af Vorgod Å i 2027 bortset fra strækning fra Vildbjerg til umiddelbart opstrøms Vorgod-Barde.

2.10 Grundvand

Vorgod Å ligger i et område med drikkevandsinteresser.

2.11 Spildevandsplan

Ifølge spildevandsplanen modtager Vorgod Å regn- og overfladevand fra en del udløb fra separatkloakerede områder og overløb fra fælleskloakerede områder samt rensede spildevand fra Videbæk Renseanlæg og Arlas renseanlæg i Nr. Vium.

2.12 Miljøbeskyttelsesloven

Miljøbeskyttelseslovens formål er at medvirke til at værne om natur og miljø, så samfundsudviklingen kan ske på et bæredygtigt grundlag i respekt for menneskets vilkår og for bevarelse af dyre- og plantelivet.

Miljøbeskyttelsesloven fastsætter, at stoffer, der kan forurene vandet, ikke må tilføres vandløb, søer eller havet, og at sådanne stoffer ikke må oplægges, så der er fare for, at vandet forurenes og stoffer, der er aflejret i vandløb, søer eller havet, ikke uden tilladelse må påvirkes, så de kan forurene vandet. Der kan dog i særlige tilfælde gives tilladelse til, at spildevand tilføres vandløb m.v.

Miljøbeskyttelseslovens kapitel 4 fastsætter kravene til udledning af spildevand til vandløb. Når udledningstilladelser gives skal den hydrauliske belastning af vandløbet vurderes, således at udledninger ikke giver anledning til uønsket erosion eller oversvømmelse af vandløbsnære arealer.

2.13 Planer for fiskepleje

DTU Aqua udarbejder planer for udsætning af fisk i vandløbene samt en vurdering af forekomsten af fisk (især ørred og laks) og bedømmelse af deres levevilkår. Ifølge plan nr. 58-2017 for fiskepleje i Skjern Å er der ingen ørredudsætning i den del af Vorgod Å som regulativet omfatter. DTU Aqua har beregnet den teoretiske mulige bestand af ½-års laks i Vorgod Å til 125.500 stk., hvoraf 37 procent af potentialet, vurderes opfyldt af naturlig produktion, hvorfor det samlede udsætningsbehov er 78.000 stk. Idet udsætningsmulighederne er betydeligt større end økonomien rækker til, er den årlige udsætning mindre end potentialet.

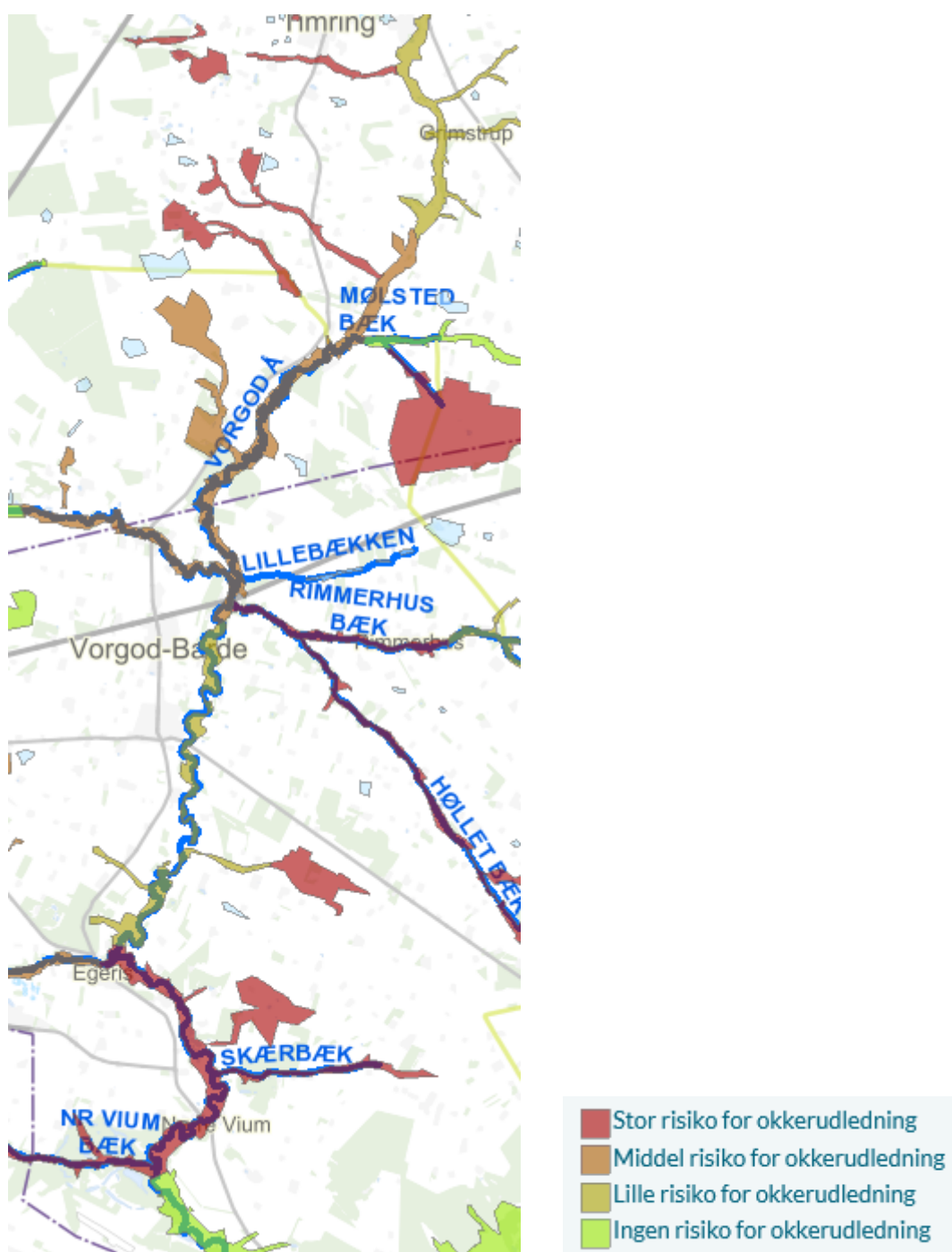
2.14 Forhold til okkerloven

Ved Okkerloven fra 2009 er potentielle områder for udledning af okker i vandløbet vurderet og klassificeret fra klasse I (stor risiko) til klasse IV (ingen risiko).

Okkerpotentielle områder er lavtliggende steder, hvor der kan være specielt høje koncentrationer af jernforbindelser i undergrunden. Jernforbindelserne kan omdannes til okker, der kan udvaskes til vandløb og søer, hvor okkeren er skadelig for dyre- og plantelivet.

Arealerne langs Vorgod Å er udpeget til klasse I - III dvs. risiko for udledning. Den nederste strækning fra tilløbet af Nr. Vium Bæk og til udløbet i Skjern Å er ikke udpeget med risiko for okkerudledning.

Loven indebærer, at der ikke uden Ringkøbing-Skjern kommunens tilladelse må udføres udgrøftning eller nydræning på okkerpotentielle arealer langs vandløbet.

Figur 4. Okkerpotentielle arealer langs Vorgod Å

3 Beskrivelse af vandløbet

Vandløbet består af et hovedløb, der begynder ved Møltrup ca. 1.300 m øst for Timring og forløber i sydlig retning til sammenløbet med Skjern Å ved Ahler Gårde.

Vorgod Å er et 44,5 km langt offentligt vandløb.

Generelt henligger Vorgod Å ureguleret på hovedparten af strækningen med stor variation i de fysiske forhold, der skaber mange levesteder for et varieret og alsidigt dyre – og planteliv. Der er på 9 stationer i Vorgod Å beregnet et fysisk indeks (Dansk Fysisk Indeks) som et udtryk for vandløbets fysiske variation. Som et gennemsnit for ovennævnte stationer er indekset i Vorgod Å på 26 svarende til kvalitetsklassen ”god” i indekset.

På det videre forløb nedstrøms imod udløbet i Skjern Å har Vorgod Å et naturligt forløb med mange slyngninger og gydestryg.

Der er to dambrug langs Vorgod Å hhv. Abildtrup Dambrug umiddelbart opstrøms Herningvej og Nørre Vium Dambrug nedstrøms Fiskerivej. Ingen af dambrugene anvender åvand til produktionen, og stemmeværkerne er fjernet.

4 Vandløbets nuværende tilstand

Miljøtilstanden i Vorgod Å bedømmes ud fra biologiske kvalitetsparametre for smådyr (DVFI), fisk (DFFV), fytobenthos og makrofyter (DVPI) samt ud fra den kemiske tilstand i vandløbet, jf. Tabel 1. Den kemiske tilstand i vandløbet er ukendt.

Den økologiske tilstand varierer blandt vandløbsforekomsterne mellem moderat, god og høj, og på det foreliggende grundlag opfylder vandløbsforekomsterne deres miljømål bortset fra vandløbsforekomst o8700_c. Vandløbsforekomst o8700_c er placeret længst opstrøms i regulativet, mens de øvrige vandløbsforekomster er angivet i nedstrøms retning i Vorgod Å. Vandløbsforekomst o10543_b er placeret ned til udløbet i Skjern Å.

Det fremgår dog også, at tilstanden af flere af kvalitetselementerne endnu er ukendte i Vorgod Å. Der kan således komme ændringer af den økologiske tilstand, når kvaliteten af de øvrige indeks foreligger.

Tabel 1. Økologisk tilstand i vandløbsforekomsterne i Vorgod Å vurderet ud fra biologiske kvalitetselementer.

Vandløbsforekomst	Typologi	Økologisk tilstand ud fra				Samlet økologisk tilstand
		Smådyr (# faunaklasse)	Fisk	Makrofyter	Fytobenthos	
o8700_c	2	Moderat (# 4)	Høj	Ukendt	Ukendt	Moderat
o10473	2	Høj (# 7)	Ukendt	Ukendt	Ukendt	Høj
o8655_b	2	Høj (# 7)	Høj	Ukendt	Ukendt	Høj
o10465	2	Høj (# 7)	Høj	Høj	Høj	Høj
o9023	3	God (# 5-6)	Høj	Ukendt	Ukendt	God
o10546	3	Høj (# 7)	God	Høj	Høj	God
o9020	3	Høj (# 7)	Høj	Ukendt	Ukendt	Høj
o10543_b	3	Høj (# 7)	Høj	Høj	Høj	Høj

4.1 Smådyr

I Vorgod Å er den nuværende tilstand for smådyr i de enkelte vandløbsforekomster kendt og er opgjort. Miljømålet for smådyr er for nuværende opfyldt i vandløbsforekomsterne bortset

for o8700_c i Vorgod Å, hvor den økologiske tilstand er enten god eller høj med faunaklasser fra 4 til 7 vurderet ud fra (DVFI). Det bemærkes, at den økologiske tilstand for vandløbsforekomst o8700_c kun er baseret på en faunaprøve fra en station.

Som det fremgår af Tabel 1, er den økologiske tilstand i Vorgod Å bedømt som værende moderat til høj i forhold til smådyrene (DVFI). I perioden 2010-2020 er DVFI bedømt på 16 forskellige stationer. Ud af de 16 bedømmelser er 11 stationer senest bedømt til en DVFI på 7, to stationer er bedømt til en DVFI på 6 og to stationer er bedømt til en DVFI på 5, samt en til 4.

På flere af de undersøgte stationer er der registreret sjældne arter i Danmark. På 4 af de undersøgte stationer er der bl.a. observeret stor slørvinge (*Perlodes microcephala*). Stor slørvinge er relativt sjælden i de danske vandløb, da den generelt stiller høje krav til vandkvaliteten. Endvidere er grøn kølleguldsmed registreret på en station. Tilstedeværelsen i Vorgod Å indikerer en høj vandkvalitet i vandløbet.

4.2 Fisk

Den økologiske tilstand bedømt ud fra fisk er ifølge vandområdeplanen for Vorgod Å ukendt for vandområde o10473, god for en og høj for de resterende 6 vandområde i Vorgod Å. Ringkøbing-Skjern Kommune har i samarbejde med Danmarks Center for Vildlaks foretaget elbefiskning i bl.a. vandområde o10473 både den 26. august og 14. september 2021 med henblik på undersøgelse af effekten af grødeklipping på fiskebestanden i Vorgod Å /1/. På baggrund af elbefiskning på en strækning kortere end 100 meter, er fiskeindeksen beregnet for vandområde o10473 og den økologiske tilstand svarende til høj. /2/

Undersøgelsen af effekten af grødeklipping på fiskebestanden er gennemført i samarbejde med Danmarks Center for Vildlaks i perioden fra den 25.8.2021 til den 26.9.2021. Undersøgelsen var begunstiget af godt vejr og uændrede afstrømningsforhold i undersøgelsesperioden. Der har således ikke været problemer med at gennemføre undersøgelsen. Resultaterne af undersøgelsen, viser at grødeklipping reducerer antallet af fisk på de strækninger som er udvalgt. På stationerne som blev klippet 100 % var den gennemsnitlige reduktion af laks og elritse henholdsvis 64 % og 63 %. Overraskende var den gennemsnitlige reduktion på stationerne hvor der kun blev klippet 50 % næsten lige så stor med 63 % for laks og 57 % for elritser. På stationerne som blev brugt som reference, var fiskebestanden derimod næsten identisk ved de to befiskninger. For laks var der 5 % flere i anden runde mens antallet af elritser var steget med 4%. For andre arter som ørred, stalling, strømskalle, finnestribet ferskvandsulk, 3 pigget hundestejle og gedde, var antallet af fisk så lavt at det ikke gav mening at beregne effekten af grødeklippingen. I forhold til fiskebestanden og plantesammensætningen i Vorgod Å, kan det henhold til undersøgelsen ikke anbefales at klippe grøden. Man kan derimod håbe at plantesammensætningen over tid udvikler sig i retning af flere langsomt voksende arter som vandstjerne, mærke, og vandranunkel.

Ved analyserne er der registreret følgende fisk i Vorgod Å:

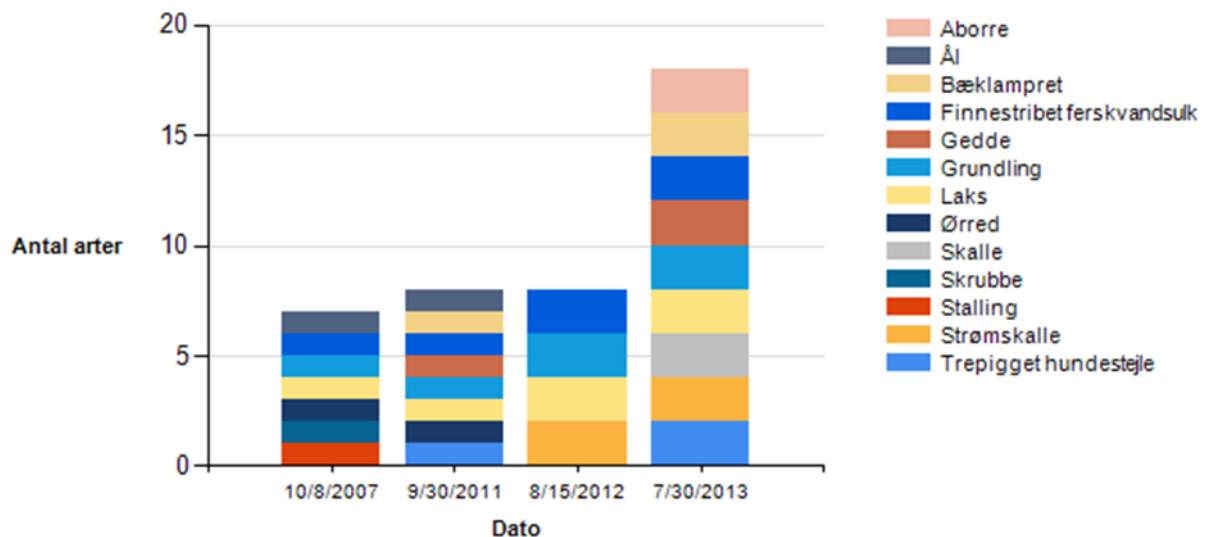
Laks

Ferskvandskvabbe

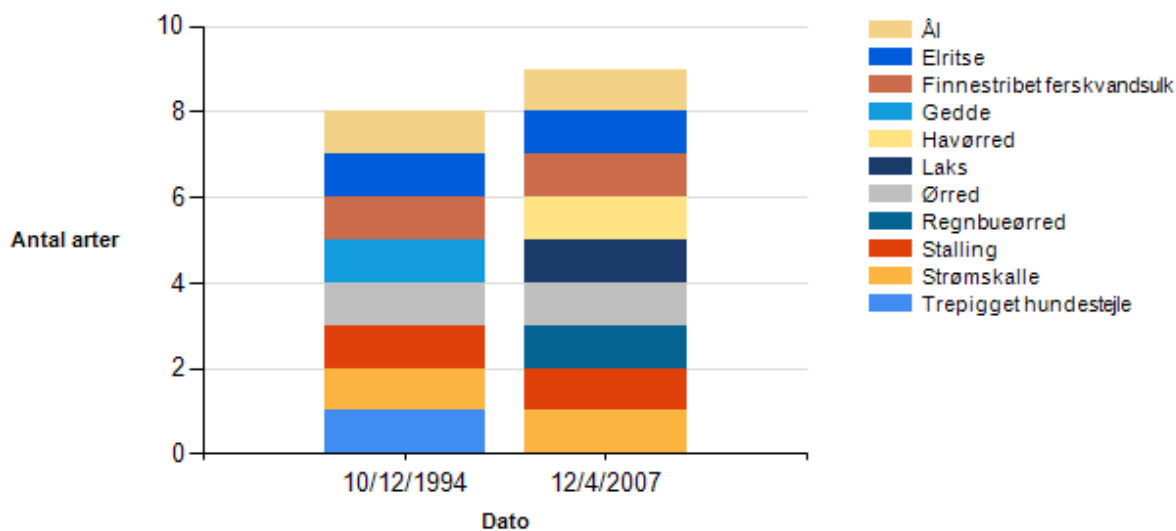
Ørred
 Havørred
 Regnbueørred
 Stalling
 Elritse
 Bæklampret
 Hork
 Grundling
 Finnestribet ferskvandsulk

Skrubbe
 Strømskalle
 Skalle
 Aborre
 Gedde
 Ål
 Trepigget hundestejle
 Nipigget hundestejle

En gennemgang af data fra analyserne viser, at de arter, der findes i systemet generelt set er udbredt i hele systemet. På Figur 2 og Figur 3 ses registrerede fiskearter i Vorgod Å på stationer, der hhv. er beliggende nederst (st. 42.600 m) og øverst (st. 3.800 m) i vandløbet. Der er generelt tale om en større artsdiversitet sammenlignet med andre vandløb i Danmark, hvor de ofte kun forekommer 3-5 forskellige arter.

Figur 2: Registrerede fiskearter i Vorgod Å ved Hestekosvinget i regulativets st. 42.600 m (Overvågningsstation nr. 25003451) fra Miljøportalen.

Figur 3: Registrerede fiskearter i Vorgod Å ved Birkmose i regulativets st. 3.800 m (stations nr. 25003022) fra Miljøportalen.

Flere af arterne som laks og bæklampret er del af udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området i Vorgod Å, som derfor kræver særlig beskyttelse.

Forekomsten af laks i Skjern Å-systemet er øget igennem de senere år. Dog er opgangspotentialet væsentligt større end den nuværende opgang. En del af forklaringen skyldes sandvandring, som forringer gydemulighederne for laks. Vorgod Å angives generelt til at have gode fysiske forhold, og der er særligt angivet flere gruspartier i den nederste del fra Vorgod- Barde, som er velegnet som gyde- og opvækstområde for laksen.

Bæklampret er ligeledes udbredt i hele vandløbets længderetning. Dens tilstedeværelse i hele vandløbet vurderes at være udtryk for, at den anvender Vorgod Å i hele dens livscyklus fra larve til voksenstadie. Det vurderes at være muligt, idet bæklampretten anvender forskelligartede bundsubstrater igennem deres livscyklus fra dyndbund i lavestadiet til grusbund under gydningen. Det vurderes, at alle disse bundtyper forekommer i Vorgod Å grundet den store fysiske variation, hvilket understøtter lamprettens livsbetingelser.

Endelig er der registreret finnestribet ferskvandsulk i hele Vorgod Å, som dette regulativ omfatter. Finnestribet ferskvandsulk er naturligt hjemmehørende i Skjern Å-systemet og har ikke en naturlig udbredelse andre steder i Danmark.

Det er velkendt, at der i lavvandede lysåbne grødefri vandløb er meget få standpladser for ørred, i nogle tilfælde ingen overhovedet. Dog kan træørdder og underskårne brinker skabe standpladser. Men er der spredte grødeøer i vandløbet eller hænger brinkplanter ud i vandløbet er mulighederne markant bedre. I to vandløb med ens høj vandkvalitet kan man derfor opleve, at der ingen ørred er i det vandløb, hvor grøden er skåret tæt, mens der er mange ørreder i mange aldersklasser i vandløbet, hvor nogen grøde er ladet tilbage i og langs vandløbet. Det er også åbenbart, at fødekilden til fiskene er meget sparsom i vandløb, hvor grøden er skåret tæt,

mens der er skjul og masser af smådyr at æde i vandløbet med efterladte grøde, som smådyr kan leve på.

4.3 Vandplanter

Kendskabet til plantesamfundene i Vorgod Å er begrænset. Den nuværende økologiske tilstand for planter er kun kendt i tre af ovennævnte 8 vandområder i Vorgod Å, hvor tilstanden er vurderet som høj. Miljømålet for planter er dermed opfyldt på de pågældende strækninger.

Den høje økologiske tilstand er beskrevet som ingen eller kun meget lille afvigelse fra den upåvirkede tilstand. Det er dermed graden af afvigelsen, som adskiller den gode og høje økologiske tilstand.

Generelt vurderer Ringkøbing-Skjern Kommune, at artsrigdommen for planter i Vorgod Å er stor. Således er der som et eksempel registreret 14 forskellige vandplanter i et transekt fra 23.08.2016 ved Nr. Vium Dambrug, (st. 25000713).

Af de fundne arter findes flere relativt sjældne arter som smalbladet vandstjerne (*Celitriche hamulata*), tyndskulpet brøndkarse (*Nasturtium microphyllum*), flod-klaseskærm (*Oenanthe fluviatilis*) og rust-vandaks (*Potamogeton alpinus*). Herudover forefindes også rentvandsarter som rødalgen paddeleg (*Batrachospermum moniliforme*).

4.4 Alger

Kendskabet til bentiske alger (fyto-benthos) i Vorgod Å er begrænset. Den nuværende økologiske tilstand for bentiske alger er kun kendt i tre af ovennævnte 8 vandområder i Vorgod Å, hvor tilstanden er vurderet som høj. Miljømålet for bentiske alger er dermed opfyldt på de pågældende strækninger og ukendt for de resterende 5.

4.5 Kemisk tilstand

Den kemiske tilstand er ukendt i 7 vandområder og høj i et enkelt.

5 Datagrundlag

5.1 Opmåling

I forbindelse med regulativrevision er der ved landinspektørfirma foretaget opmåling af Vorgod Å i 2018.

5.2 Karakteristiske afstrømninger

Karakteristik afstrømning	Afstrømning l/s/km ²
Sommermiddel	13,8
Vintermiddel	21,3
Årsmiddel	18,1
Sommermedianmaksimum	23
Vintermedianmaksimum	45

Oplandet til Vorgod Å ved udløbet til Skjern Å er opgjort til 545 km²

5.3 Vandløbets dimensioner.

Vandløbsregulativet fra 1991 har ikke fastsat krav til bundbredde, bundkote og anlæg, mens regulativet fra 1888 indeholder bestemmelser om bundbredde og vandløbsbredde ved vandspejlsniveau. Hele vandløbet er opmålt i 2018 af eksternt firma.

Fastsættelse af vandløbets dimensioner har taget udgangspunkt i de opmålte bundkoter og tidligere regulativs bestemmelser om bundbredde og afledt anlæg.

Vandløbsmyndigheden har bestemt, at Vorgod Å skal vedligeholdes efter fastsat krav til vandløbets vandføringsevne i overensstemmelse med vandløbslovens §12

Kravet er udtrykt som en teoretisk skikkelse beskrevet i regulativets dimensionsskema. Det betyder, at vandløbet må antage en vilkårlig skikkelse, så længe vandløbets vandføringsevne svarer til den vandføringsevne, der kan udtrykkes ved den angivne teoretiske skikkelse. Herved tilstræbes, af hensyn til miljømålet, at vandløbet henligger i en tilstand med varierende bund- og dybdeforhold.

Regulativet bygger på de godkendte reguleringsprojekter samt på en videreførelse af de tidligere gældende bestemmelser. Vandløbsvedligeholdelsen har siden 2007 udelukkende bestået af fjernelse af væltede træer og buske, som har betydning for vandløbets vandføringsevne.

5.4 Restaureringer

Ved Nr. Vium Dambrug og Abildtrup Dambrug er opstemningerne til vandindtagene ændret til omløbsstryg.

Fra Møltrupvej og ned til sammenløbet med Bolsvad Bæk er Vorgod Å restaureret tilbage i 2010. Strækningen er genslynget, og der er udlagt flere gydebanker suppleret med skjulesten, som har øget den fysiske variation.

Ringkøbing-Skjern Kommune vil i samarbejde med lodsejere og lystfiskere med flere forøge den fysiske variation i vandløbet ved udlægning af gydegrus og sten på udvalgte strækninger.

6 Sejladsbestemmelser.

Det tidligere regulativ havde følgende sejladsbestemmelser:

Sejlads på vandløbet er kun tilladt med ikke-motor-drevne småfartøjer som robåde, kajaker og kanoer. Turistmæssig sejlads er kun tilladt i perioden 15. juni - 1. januar og kun inden for tidsrummet kl. 8-18. Udøvelse af sejlads skal ske under overholdelse af gældende regler.

Amtsrådet kan fastsætte en øvre grænse for tilladelig antal fartøjer på vandløbet. Erhvervsmæssig udlejning af kanoer kan ikke ske uden forudgående tilladelse fra amtsrådet.

Den der lovligt spærrer for sejlads som nævnt i pkt. 1, skal anvise anden adgangsvej over sin ejendom.

Retten til sejlads giver ikke adgang til at betræde andres ejendom ud over, hvad der er tilladt i henhold til naturfredningslovens kap. VIII.

Begrænsningerne i sejladsretten (pkt. 1-4) gælder ikke for vandløbsmyndighedens sejlads i forbindelse med tilsyn og vedligeholdelse eller fiskerikontrollen i forbindelse med kontrolopgaver, samt personer eller foreninger, der med tilladelse fra fiskerimyndighederne udøver fiskepleje (elektrofiskeri o.lign.) i vandløbet.

Ringkøbing-Skjern Kommune ønsker sejladsbestemmelser tilpasses gældende bestemmelser for Skjern Å-systemet. Herefter vil der være følgende sejladstidspunkter: Sejlads må kun ske i perioden 16. juni til og med 28. (29.) februar fra kl. 7 til solnedgang, dog ikke længere end til kl. 20.

7 Vedligeholdelse

Det tidligere regulativ havde følgende vedligeholdelsesbestemmelser:

Strækningen fra Møltrup til stenstuvningen syd for Nr. Vium (st. 0 - 33.332):

Der skæres grøde efter behov normalt 1-2 gange årligt. Grøden slås i strømrønden og i en bredde som angivet i afsnit 3. Hvis de miljømæssige forhold taler for det, og det ikke er i strid med de afvandingsmæssige forhold, kan grødeskæring eventuelt reduceres til 1 gang årligt eller strækningsvis helt undlades.

Vandløbets kanter, sideskrånninger og banketter slås ikke.

Strækningen fra stenstuvningen til udløbet i Skjern Å (st. 33.332 - 44.500):

Der skæres grøde efter behov normalt 1 gang årligt. Grøden slås i strømrønden og i en bredde som angivet i afsnit 3. Hvis de miljømæssige forhold taler for det, og det ikke er i strid med de afvandingsmæssige forhold, kan grødeskæring eventuelt undlades helt eller delvist.

Vandløbets kanter, sideskrånninger og banketter slås ikke.

Grødeskæring foretages med le eller sejlene grødeskæremaskine. Grøden samles op.

I perioden fra 1992 til 2007 er vandløbet blevet vedligeholdt 1 til 2 gange årligt bortset fra den nederste strækningen som har henlagt i naturtilstand. Siden 2007 er der i

overensstemmelse med vandløbsregulativet ikke foretaget vedligeholdelse på strækningen, hvor Ringkøbing-Skjern Kommune er vandløbsmyndighed for vandløbsregulativet.

Med det nye regulativ fortsættes den nuværende vedligeholdelsespraksis på strækningen fra Mølsted Bæks udløb i Vorgod Å til vandløbets slutpunkt ved Skjern Å (st. 6975 - 44528).

I et specialeprojekt foretaget ved Aarhus Universitet har man undersøgt effekten af grødeskæring på vandstanden i 126 danske vandløb i perioden 1990 – 2012, hvor i alt 3.086 grødeskæringer blev registreret/3/. Formålet med undersøgelsen var at få sat tal på, hvor meget vandstanden falder, når der grødeskæres. Samtidig var formålet at undersøge, om der var en sammenhæng mellem, hvor ofte der skæres, og hvor hurtigt planterne vokser frem igen efter en grødeskæring.

Undersøgelsen viste, følgende:

- Effekten af grødeskæringen på vandstanden var at vandstanden falder i sommerperioden med gennemsnitlig 16 cm i vandløbene.
- Planternes genvækst varierer med tidspunktet for grødeskæringen og med antallet af årlige grødeskæringer. Genvæksten er størst i juni måned, hvor planternes vækst giver en gennemsnitlig vandstandsstigning på 0,41 cm/dag, mens der ingen genvækst er i efteråret. I oktober måned kan registreres en negativ genvækst, hvilket betyder at planternes biomasse henfalder.
- Genvæksten er størst i de vandløb, der skæres hyppigst. Genvæksten stiger fra gennemsnitligt 0,04 cm/dag ved 1 årlig skæring til gennemsnitligt 0,6 cm/dag ved mere end 6 årlige skæringer.
- Hvis grødeskæringshyppigheden øges, vil der i mange vandløb være en risiko for, at grødeskæringsbehovet samtidig stiger. Det skyldes, at hyppig skæring fremmer netop de arter, der har hurtig genvækst, og så skal der skæres endnu hyppigere. Der er ingen tvivl om, at konsekvensen af at intensivere grødeskæringen i vandløb, der ikke allerede skæres hyppigt, er, at man fremprovokerer en situation, hvor der skal skæres endnu hyppigere for at bevare den samme afvanding.

Undersøgelse viser, at grødeskæring, som den praktiseres i dag i de mellemstore og store vandløb, har en række begrænsninger i forhold til at bidrage til at sikre afvandingen af landbrugsarealer. Det skyldes primært to forhold. For det første opnår man kun en ganske begrænset vandstandssænkning – gennemsnitligt 16 cm i sommerperioden og mindre i forår og efterårsmånederne, når der grødeskæres. Samtidig kan grødeskæring ikke bidrage til at sikre afvandingen i vinterperioden og det tidlige forår, hvor nedbørsmængderne og dermed afstrømningen er størst. Det skyldes, at der enten ikke er grøde, hvilket gælder for de fleste vandløb, eller at der kun er en begrænset mængde. For det andet kan en intensivering af grødeskæringen betyde, at behovet for at grødeskære øges, uden at afvandingen på sigt bliver bedre. Man kan ende i en situation, hvor der skal grødeskæres hver 2.-3. uge for at sikre en given afvanding. På denne måde kan man ende i en negativ spiral, hvor man stimulerer væksten af de arter, der tolererer grødeskæringen, hvilket også er de arter, der har den største genvækst efter en skæring.

Faglige udredning om grødeskæring i vandløb. Videnskabelig rapport fra DCE – National Center for Miljø og Energi nr. 188 af 2016:

En undersøgelse af over 3000 grødeskæringshændelser viste en gennemsnitlig reduktion i vandstanden på 16 cm umiddelbart efter grødeskæring og varigheden er typisk 3 – 4 uger. I undersøgelsens samtlige 3.086 vurderede grødeskæringsbegivenheder reduceres vandstanden med mellem 1 og 73 cm ved en grødeskæring.

I Ringkøbing-Skjern Kommune har vi tilsvarende vandstandsregistreringer med hensyn til effekten af grødeskæring, som beskrevet i undersøgelsen ovenfor. I en række mellemstore og store vandløb, hvor der foretages grødeskæring i 2/3 af regulativmæssig bundbredde er effekten af grødeskæring i de registrerede vandløb et gennemsnitligt vandstandsfall på 13 cm. /4/

Endvidere findes at genvæksten efter grødeskæring ligger et sted mellem 2 til 6 uger.

8 Grødeskæringsperiode

Ringkøbing-Skjern Kommune har i overensstemmelse med regulativet fra 1991, ikke foretaget grødeskæring i Vorgod Å siden 2007 på strækningen st. 6.975 – st. 44.528. Herning Kommune har på strækningen fra st. 0 til st. 6.975 foretaget grødeskæring i strømrørende i årene 2008 – 2011 og fra 2016 er vandløbet fast grødeskåret hvert år. Vandløbet har før kommunalreformen været et amtsvandløb, men er pr. 1. januar 2007 overgået til henholdsvis Herning Kommune og Ringkøbing-Skjern Kommune.

9 Kontrol og oprensning

Såfremt der opstår tvivl om, hvorvidt kravene til vandløbets vandføringsevne er opfyldt, kan vandløbsmyndigheden igangsætte en kontrolopmåling af vandløbet. I tidligere regulativ er der ingen bestemmelser vedr. kontroltidspunkt eller metode.

Regulativets teoretiske skikkelse beskriver krav til vandføringsevne for en grødefri situation. Efter kontrolmåling gennemføres hydrauliske beregninger, hvor vandføringsevnen i det opmålte vandløb og det teoretiske vandløb (teoretiske skikkelse) sammenlignes. De hydrauliske beregninger viser, hvordan vandspejlet vil indstille sig gennem vandløbet ved en bestemt vandføring og ruhed.

Den beregningsmæssige kontrol af vandløbet gennemføres med henblik på at vurdere vandløbets tilstand i to forskellige afstrømningsituationer i den grødefri periode:

1. Ved 20 l/s/km²
2. Ved 50 l/s/km²

Til kontrolberegningen anvendes et teoretisk manningstal på 25.

Vandspejlsforløbet for hver af de to afstrømningssituationer beregnes for de opmålte dimensioner og dimensionerne i det teoretiske profil plus 10 cm aflejring på bunden.

En sammenligning af vandføringsevnen i det teoretiske profil (plus 10 cm aflejring på bund) og det opmålte vandløb foregår på den måde, at koterne til de beregnede vandspejl findes og afbildes.

Så længe, det beregnede vandspejl for det opmålte profil ligger i niveau med, eller under, det beregnede vandspejl for den teoretiske skikkelse (plus 10 cm aflejring på bund), er kravet til regulativets vandføringsevne overholdt.

Det vil sige, at der først skal iværksættes oprensning, hvis vandspejlsniveauet i det opmålte vandløb ligger over vandspejlsniveauet i det teoretiske profil.

De to vandføringerne, der benyttes til beregningen af vandføringsevnen er fastsat ud fra middel og en stor afstrømning.

Bliver der undtagelsesvis foretaget opgravning, vil der ved oprensning kun blive fjernet aflejret sand og mudder og opgravet materiale gennemgås visuelt for lampretter, som straks genudsættes i vandløbet.

/1/ Undersøgelse af effekten af grødeklipning på fiskebestanden i Vorgod Å. Danmarks Center for Vildlaks og Ringkøbing-Skjern Kommune.

/2/ Beregning af fiskeindeks i vandområde o10473. Danmarks Center for Vildlaks.

/3/ Faglig udredning om grødeskæring i vandløb. Videnskabelig rapport fra DCE.

/4/ Notat om vandstandsfall efter grødeklipning i Tim Å, Tarm Møllebæk, Hemmet Bæk og Ganer Å. Ringkøbing-Skjern Kommune.

Vorgod Å ved Nr. Vium